

SPIS TREŚCI

Od Tłumacza	13
O Autorze	22
Przedmowa	23
Rozdział 1. Naukowe podstawy sztuki nauczania	27
<i>Z dziejów nauczania</i>	28
Rola nauczyciela w XIX wieku	28
Rola nauczyciela w XX wieku	29
Rola nauczyciela w XXI wieku	31
<i>O skutecznym nauczaniu</i>	35
Nauczanie	36
Sztuka nauczania kierowana wiedzą	36
Repertuar skutecznych sposobów	40
Refleksja i rozwiązywanie problemów	46
Proces ustawicznego uczenia się	47
<i>Nauka nauczania</i>	47
Modele rozwoju zawodowego nauczyciela	48
Ślady wczesnych doświadczeń	51
Procesy poznawcze nauczycieli-ekspertów i nauczycieli-nowicjuszy	56
Podsumowanie	57
 CZĘŚĆ I. KIEROWNICZE FUNKCJE NAUCZYCIELA	59
Wstęp	61
Rozdział 2. Planowanie	63
<i>Wprowadzenie</i>	63
Tradycyjna postać planowania	64
Alternatywna postać planowania	65
<i>Z literatury przedmiotu</i>	66
Skutki planowania	66
Doświadczenie zawodowe a planowanie	68
<i>Przedmiot planowania</i>	73
Fazy planowania	73
Okresy planistyczne	74
<i>Instrumenty planowania</i>	76
Cele dydaktyczne	77
Wybór celów dydaktycznych z wykorzystaniem taksonomii	80
Plany lekcji	83
Dobór treści	89
Wybór układu czynności dydaktycznych	92
Podsumowanie	95

6 Spis treści

Rozdział 3. Czas i przestrzeń (autorką rozdziału jest <i>Virginia Richardson</i>)	97
<i>Wprowadzenie</i>	97
<i>Z literatury przedmiotu</i>	100
Badania nad czynnikiem czasu	100
Badania nad czynnikiem przestrzeni	107
<i>Produktywne wykorzystanie czasu i przestrzeni</i>	112
Wykorzystanie czasu	112
Wykorzystanie przestrzeni	115
<i>Podsumowanie</i>	119
Rozdział 4. Otoczenie ucznia i motywacja	121
<i>Wprowadzenie</i>	122
Klimat społeczny klasy	122
Cechy społeczne klasy	123
Procesy społeczne w klasie	124
Struktury społeczno-dydaktyczne	126
Istotne cechy społecznego życia klasy	130
<i>Z literatury przedmiotu</i>	130
Wpływ środowiska klasy na motywację uczniów	131
Wpływ zachowania nauczyciela na uczniów	131
<i>Strategie kształtowania środowiska sprzyjającego uczeniu się</i>	135
Motywacja uczniów	136
Kształtowanie się grupy	142
<i>Podsumowanie</i>	143
Rozdział 5. Klasy wielokulturowe i klasy integrujące (autorką rozdziału jest <i>Nancy Winitzky</i>)	145
<i>Wprowadzenie</i>	145
Istota problemu	145
Argumenty za nauczaniem wielokulturowym	147
Korzenie	148
Drogi edukacji wielokulturowej	149
<i>Z literatury przedmiotu</i>	152
Rasa i grupa etniczna	153
Język	154
Płeć	156
Pochodzenie społeczne	157
Specjalne potrzeby	160
<i>Kreowanie klas wielokulturowych</i>	165
Rozwój osobisty i zawodowy	165
Oczekiwania nauczycieli	168
Program nauczania	173
Proces dydaktyczny	175
<i>Podsumowanie</i>	180
Rozdział 6. Ład klasowy	182
<i>Wprowadzenie</i>	182
<i>Z literatury przedmiotu</i>	183
Uczeń	184
Ekologia klasy szkolnej i procesy grupowe	184
Efektywność nauczania	185
<i>Ład efektywny</i>	187

Prewencja	187
Interwencja	196
Demonstracja	199
Dyscyplina wymuszona	204
<i>Udział uczniów w utrzymywaniu ładu</i>	206
Metoda logicznych konsekwencji	207
Metoda nieformalnych narad	208
<i>Podsumowanie</i>	211
Rozdział 7. Kontrola i ocena	212
<i>Wprowadzenie</i>	212
Znaczenie kontroli i oceny	214
Pojęcia podstawowe	215
<i>Z literatury przedmiotu</i>	217
Wpływ ocen szkolnych na uczniów	217
Upředzenia	220
Oceny szkolne a rodzice	220
<i>Ogólnoszkolne programy kontroli</i>	221
Ogólnoszkolne badanie wyników nauczania testami standaryzowanymi	221
Testy standaryzowane	222
Testy różnicujące i testy kryterialne	222
Zalety i wady testów różnicujących i kryterialnych	224
Informowanie o wynikach testów standaryzowanych	225
<i>Nauczycielski program kontroli</i>	225
Diagnoza wiedzy upředniej	226
Informacja zwrotna	226
Kontrola zbierająca i świadectwa	227
<i>Sprawdziany i stopnie</i>	227
Zasady ogólne	228
Konstruowanie sprawdzianu i sprawdzanie	229
Wystawianie stopni	237
Końcowe wskazówki	239
<i>Rzut oka w przyszłość</i>	240
<i>Podsumowanie</i>	241
CZĘŚĆ II. INTERAKCYJNE FUNKCJE NAUCZYCIELA	243
Wstęp	245
Rozdział 8. Nauczanie podające	247
<i>Wprowadzenie</i>	248
Struktura i organizacja wiedzy	248
Uczenie się materiału znaczącego	249
Poznawcza psychologia uczenia się	251
<i>Z literatury przedmiotu</i>	254
Wiedza upřednia i nastawienie	254
Wstępne uporządkowanie	255
Klarowność nauczania	258
Zapał nauczyciela	259
<i>Własności nauczania podającego</i>	260
Zakładane efekty nauczania	260
Bieg lekcji	261

8 Spis treści

Struktura środowiska dydaktycznego	261
<i>Postępowanie nauczyciela</i>	262
Zadania przedlekcyjne	262
Prowadzenie lekcji	267
Zadania polekcyjne	274
<i>Podsumowanie</i>	274
Rozdział 9. Nauczanie pojęć (autorem rozdziału jest Richard Jantz)	276
<i>Wprowadzenie</i>	276
Pojęcia i myślenie wysoko zorganizowane	277
Istota pojęć	277
<i>Z literatury przedmiotu</i>	281
Rozwój a uczenie się pojęć	281
Posługiwanie się przykładami	282
Trafne przykłady	282
Wyobrażenia wzrokowe i mentalne	284
<i>Właściwości modelu</i>	288
Zakładane efekty nauczania	288
Dwie metody nauczania pojęć	288
Bieg lekcji	289
Struktura środowiska dydaktycznego	289
<i>Postępowanie nauczyciela</i>	290
Zadania przedlekcyjne	290
Prowadzenie lekcji	297
Zadania polekcyjne	299
<i>Podsumowanie</i>	301
Rozdział 10. Nauczanie bezpośrednie	303
<i>Wprowadzenie</i>	304
Analiza systemowa	304
Psychologia szkolenia	305
Badania nad efektywnością nauczania	305
<i>Z literatury przedmiotu</i>	306
Skuteczność nauczania bezpośredniego	306
Modelowanie i pokaz	309
Ćwiczenia i transfer	310
<i>Właściwości modelu</i>	310
Zakładane efekty nauczania	311
Bieg lekcji	311
Struktura środowiska dydaktycznego	312
<i>Postępowanie nauczyciela</i>	312
Zadania przedlekcyjne	313
Prowadzenie lekcji	315
Zadania polekcyjne	321
<i>Podsumowanie</i>	323
Rozdział 11. Uczenie się we współpracy	325
<i>Wprowadzenie</i>	325
Dewey, Thelen i demokracja na miarę klasy szkolnej	325
Allport i stosunki międzygrupowe	326
Psychologia społeczna i teoria małych grup	327
Uczenie się przez doświadczenie	328

<i>Z literatury przedmiotu</i>	328
Zachowanie kooperacyjne	329
Kontakty z uczniami niepełnosprawnymi	330
Osiągnięcia w nauce	333
<i>Właściwości modelu</i>	333
Cechy wspólne	333
Zakładane efekty uczenia się we współpracy	334
Bieg lekcji	335
Odmiany modelu	335
Struktura środowiska dydaktycznego	338
<i>Postępowanie nauczyciela</i>	338
Zadania przedlekcyjne	338
Prowadzenie lekcji	341
Zadania polekcyjne	344
Podsumowanie	348
Rozdział 12. Nauczanie poszukujące i dyskusja	350
<i>Wprowadzenie</i>	350
Nauczanie poszukujące	351
Umiejętności i procesy myślenia	352
Dyskurs i dyskusja w klasie	354
<i>Z literatury przedmiotu</i>	356
Nauczyciel mówi	357
Nauczyciel pyta	357
Czas wyczekiwania	359
<i>Właściwości metody dyskusji</i>	360
Cechy wspólne dyskusji	360
Zakładane efekty dyskusji	361
Bieg dyskusji	361
Rodzaje dyskusji	362
Struktura środowiska dydaktycznego	364
<i>Postępowanie nauczyciela</i>	364
Zadania przedlekcyjne	364
Prowadzenie dyskusji	367
Zadania polekcyjne	371
<i>Kształtowanie umiejętności dyskusowania i wzorców dyskursu</i>	372
Wolniejsze tempo i szerszy udział	373
Wzajemny szacunek i zrozumienie	375
Narzędzia pomocne w uczeniu się umiejętności myślenia i prowadzenia dyskursu	377
Strategie nauczania dyskursu i umiejętności myślenia	380
<i>Podsumowanie</i>	382
CZĘŚĆ III. ORGANIZACYJNE FUNKCJE NAUCZYCIELA	385
Wstęp	387
Rozdział 13. Szkoła jako zakład pracy	388
<i>Wprowadzenie</i>	388
Szkoła jako system społeczny	389
Szkoły mają historię i kulturę	389
Szkoły są podobne do innych organizacji	390
Szkoły różnią się od innych organizacji	391

10 Spis treści

Normy, role i kultura nauczania	393
<i>Z literatury przedmiotu</i>	396
Praca nauczyciela	396
Efektywność szkoły	399
Cechy efektywnych szkół	403
<i>Pożytki z badań nad efektywnością szkół</i>	405
Współpraca z nauczycielami	405
Współpraca z administracją i personelem kierowniczym	407
Współpraca z rodzicami	409
<i>Podsumowanie</i>	412
Rozdział 14. Wprowadzanie zmian	414
<i>Wprowadzenie</i>	414
Po co wprowadzać zmiany	415
Co wymaga reformy	416
Dlaczego się nie udawało	418
<i>Z literatury przedmiotu</i>	419
Zmiany i ludzie	419
Szkoła jako system społeczny	423
<i>Co powinien umieć początkujący nauczyciel</i>	427
Nauka z własnych doświadczeń	427
Na szczeblu szkolnym	429
<i>Uwagi końcowe</i>	437
<i>Podsumowanie</i>	438
Rozdział 15. Pierwszy rok nauczania	440
<i>Wprowadzenie</i>	440
Troski i problemy początkującego nauczyciela	440
Socjalizacja organizacyjna	441
Socjalizacja nauczycieli	442
<i>Z literatury przedmiotu</i>	443
Pierwszy rok i szok startu zawodowego	443
Początek roku szkolnego	444
Rozwój zawodowy nauczyciela	448
<i>Jak wykorzystać pierwszy rok</i>	449
Na dobry początek z sąsiadami	449
Na dobry początek z uczniami	450
Demonstrowanie talentów kierowniczych i nawiązywanie kontaktów zawodowych	453
Przeżyć i wykorzystać pierwszy rok	454
<i>Podsumowanie</i>	459
ANEKSY	461
Aneks 1. Lektura sprawozdań z badań	463
<i>Pojęcia podstawowe</i>	463
Zmienne badawcze	464
Zmienne niezależne i zależne	465
<i>Rodzaje badań pedagogicznych</i>	465
Badania opisowe	465
Badania eksperymentalne	466
Badania korelacyjne	467

Badania przyczynowo-porównawcze	467
<i>Statystyka i konwencje badawcze</i>	468
Pobieranie próby	469
Randomizacja	469
Miary i konwencje	470
<i>Jak czytać sprawozdania z badań</i>	471
Zasady krytycznej lektury	471
Sprawdzian	472
Aneks 2. Badania metodyczne	476
<i>Wprowadzenie</i>	476
Krótki rys historyczny	476
Uzasadnienie dla badań metodycznych	477
<i>Prowadzenie badań metodycznych</i>	478
Fazy badania metodycznego	479
Sformułowanie problemów i pytań	480
Zbieranie informacji	483
Interpretowanie i wykorzystanie danych	485
<i>Przykład badań metodycznych</i>	486
Jakie Dawid postawił pytania	486
Jak Dawid zbierał dane	487
Jakie Dawid uzyskał wyniki i jak je interpretował	487
Aneks 3. Obserwacja, refleksja, mikronauczanie	490
<i>Istota uczenia się przez doświadczanie</i>	490
<i>Przygotowanie do uczenia się przez doświadczanie</i>	492
Słuchanie	492
Obserwowanie	493
<i>Mikronauczanie</i>	495
<i>Material do refleksji</i>	497
Słownik	499
Literatura cytowana	513